

CEM AKAŞ'IN "OLGUNLUK ÇAĞI ÜÇLEMESİ"

Yüzyıllarca ideolojilerle aynı tarihi paylaşmış, aynı amaçla hizmet etmiş estetik, etikal praksisin çalışma alanına sokulduktan beri kültürün dönüştürücü gücünden söz edilmez oldu. Sanatla arasındaki yakın bağ henüz kopmamış olsa da sanatın, özellikle akademik sanatın vazgeçilmez bir parçası olması ve sanat yapıtlarına sınıf atlatan değerlerin başında gelmesi, estetiği geleneksel sanatı kınayanların günah keçisi yaptı. Oysa, sanattan soyutlanıp tek başına ele alındığında bir düşünce biçimidir estetik. İdeolojiyle aynı temele oturur. Güncele indirgendiğinde politiktir ve yaşadıkları kültürleri dönüştürmeyi amaçlayanların akıllarından çıkarmadıkları bir silahtır. Bir sanat nesnesine yüklenerek kültüre girdiği gibi tek başına, bir diskur olarak da kültürü etkiler; rejimin politikasına alternatif/karşıt bir politika aranırken ya da ideal ahlaksal temizliğe ulaşmaya çalışan etikal arayışlarla gelişir. Kişiyi özel olduğu sürece akılcı değilse de düşünce alışverişleri sırasında kişisel tatlardan arındırılıp akılcı bir sisteme oturtularak azınlıklar arasında yeni var olma durumları geliştirmekte kullanılır. Cem Akas'ın yapıtı *Olgunluk Çağı Üçlemesi*'nin (YKY) ilk kitabı *Balığın Esir Düştüğü Yer*, dogmalanmış estetik değerler taşımaktan öte kaygısı kalmamış, elitist sanatın toplumdaki işlevini yitirmesiyle biten çağı izleyen dönemde hegemonyanın sanatı nasıl dönüştürdüğünü, kendi yararına nasıl kullandığını anlatırken

estetik düşüncenin geçirdiği evreleri de gösterir. Estetik, sistem tarafından insanları hizada tutmayı amaçlayan bir kültür politikasının yanı sıra sisteme karşı girişilen bir devrimin de karakterini belirlemede önemli rol oynar. *Olgunluk Çağı Üçlemesi*'nde sanat, aşırı uçlarda dolaşan bir ideolojiyle yoğrulmuş estetizmi kitlelere taşımakla görevlidir.

Balığın Esir Düştüğü Yer, tüm toplumları tek bir topluma dönüştürmeyi amaçlayan, toplumlarüstü bir kuruluşun, Dünya Birliği'nin sağlamak istediği "ortak siyasal irade"nin tohumlarının geçtiğimiz yüzyılda, Modernizmin yıkılmasıyla doğan boşluğun kapatılması sırasında atıldığını açıklar. Tarihsel paradigmanın değişmesinden yararlanır, gerçekte paradigma değişmeye zorlanır ve Olgunluk Çağı yaratılır. Bu çağın belirleyici özelliği, "yüzyıllardır sürmekte olan iki çelişik sürecin, evrenselleşme ve özgürleşmenin yarattığı diyalektik ilişkinin çözünmesi"dir. Modern Çağ'dan miras kalan teknolojinin "sürükleyici bir güç olmaktan çıkıp marjinalleşmesi; şehirleşme yapısının tersine dönüp şehir merkezlerinin üretim-yoğun bir gettolaşma yaşaması, geç dönem modernizminin 'tarihsel doku' saplantısının aşılmasıyla yeniden yapılanmanın hız kazanması ve şehir elitlerinin yö-rüngede konumlanması; eko-sistemle bütünleşme devriminin hız kazanması ve döngüyü tamamlayarak teknolojiyi doğaya uyumlu, gizemleşiklikten arındırılmış bir büyüleştirimle ikame etmesi," Olgunluk Çağı'nı tanımlayan gelişme ve sonuçlardır. Görülüyor ki sorun modernizmdir, modernizmin yıkılmasıyla sorun bir ölçüde çözümlenir, muhalefetin kaygıları boşluğu dolduran kuruluş tarafından benimsenerek siyasal yapı toptan değiştirilir, yazarı bilinmeyen ama daha modernist dönemde kaleme alındığı belirtilen Olgunluk Kitabı'nın öngördüğü toplumsal düzene ulaşılır. Birlik yönetiminin teknolojinin yardımıyla gerçekleştirdiği bu devrimin sonunda monolitik bir siyasi yapıda birleştirilen dünya toplumlarının bir arada tutulabilmesi için temelini bugünün postmodernist yaklaşımından alan bir modernizm öncesine dönüş başlatılır, geçmiş estetize edilerek geleceğe taşınır. Sınıf ayrımı yerini kategorilere bırakır, kültür tekleştirilir. Cem Akas, geleceğin toplumunda kültürü tek merkezli bir güç olarak betimleyen bugünün postmodernizminin kişisel estetiği öne çıkararak popüler/baskın kültürü çeşitlendirmeyi amaçlayan yaklaşımını da bir geçiş dönemi çabası olarak görür. İki yüz yıl sonrasının rektifiye edilmiş postmodernist yaşamında kültürü varsıllaştırma görevini yönetim devralmıştır.

Olgunluk Çağı, tarihin bitişiyle başlar ve tarihin bittiği noktaya kadar olan geçmişi yeniden dolaşıma sokarak geleceği hazırlar. Temizlenmiş tarih, Dünya Birliği'ne dönüştürülürken geçmişleri silinmiş toplumlara da evrensel/ortak bir geçmiş sunar. Birliğin bütünlüğünün sürebilmesi (oligarşik düzenin başarısı) için bireylerin bilincini "dinç" tutmaya yönelik etkinliklerden yararlanır: "özel meditasyon teknikleri, küresel mutluluk hakkında dersler, günlük yaşam, tarih, edebiyat, müzik gibi konularda çeşitli etkinlikler düzenlenmekte..." Bireyler günlük yaşamlarında teknolojiden özellikle uzak tutulur (teknoloji de kuruluşun tekelindedir), kuruluş tarafından özenle hazırlanmış ve estetize edilmiş kültür paketleri bireyler tarafından iştahla ve zevkle tüketilir. Kültürün yönlendirilmesi kuruluşun elinde olmasına karşın istenilen biçimde tüketilebilmesi için Birlik tarafından denetlenen şirketler tarafından üretilir ve pazarlanır. Musak bu şirketlerin

en büyüklerindedir ve depolitize etmesi kolay bir sanat dalının estetik değeri yüksek örneklerini, müziği pazarlar. Pazarlanan müzik de tarihten devşirilmiştir; Monteverdi'nin yapıtları neredeyse yok satar, sıra Bach'tadır. Dünya Birliği, Olgunluk Çağı'ndan önceki çağda muhalefetin ana silahlarından biri olan sanatın da paradigmasını değiştirmiş, tüm dallarını saflarına katmış, kendi ideolojisiyle yıkayarak sterilize ettiği estetik değerlerle süslemiş ve düştüğü yeri yakmayacak bir tüketim nesnesi olarak bünyesindeki toplumların bireylerine sunmuştur.

Cem Akış, Üçlemenin ilk kitabında, estetikten tek başına söz etmese de rejim tarafından kodlanmış bir estetik filtreden geçirilmiş sanatın *status quo*'nun güçlendirilmesinde nasıl kullanılabileceğini gösterirken 20. yüzyılın ilk yarısına damgasını vurmuş estetik etosun sınırlarının ütopyik ideolojiler ve yerine ulaşamamış bilgiler toplamından öteye gidemediğini de vurgular ve bu yarımışlevli estetiğin yeniden düzenlenmesinin çok da yanlış olmayacağını düşündürür. Mart 2001 tarihli *Kitap-lık* dergisinde yayımlanan söyleşide "Moderniteyle birlikte sanatın kendi kurallarını yaratmaya, kendi üstüne kapanmaya, kendi hakkında düşünmeye başladığını, 'lebenswelt'ten çıkıp kendi özerk alanını kurduğunu, dolayısıyla işlevsel olmaktan çıktığını" söyleyen Akış işlevsel sanatın nasıl olması gerektiğini *Olgunluk Çağı Üçlemesi*'nin ikinci kitabında uygulamaya koyarak gösterir.

Üçlemenin ikinci kitabı *Sönmemiş Kireç*, iki yüzyıl sonrasının kentsoylusu ve işçisinin ortaklaşa gerçekleştirdiği devriminin anatomisidir. Bu kitap kişileri birbirine yaklaştıran/uzaklaştıran tüm duygulardan arınmıştır. Yazınsal kıstaslar kullanılarak bakıldığında bir roman olarak nitelenemez.

İkinci kitap siyasal bir tarih belgeseli olarak kurgulanmıştır. Teknik açıdan (yakın geçmişte olanlara vâkıf bir anlatıcının yardımıyla olayların geçtiği yerlerde dolaşmalar ve devrimi gerçekleştirenlerle yapılan söyleşiler) 1960'ların siyah-beyaz *cinema verité*'leriyle yakından benzeşen bu belgesel, toplumu aydınlatmaktan başka amaç gütmeyen bir sanat yapıtıdır; akademizmden olabildiğince uzaktadır, geleneksel sanatların ağdalı estetiğiyle bağdaşmayan bir estetik barındırır, serttir ve sözü uzatmadan gerçeklere getirir. Müziğin yerini konuşmalar almıştır. Klasik belgesellerden tek farkıysa belgeselin bir şairin sözleriyle süslenmiş olmasıdır. Poetikacı Utracek olmadık yerlerde görünür ve belgeselin açıklığıyla ters düşen kapalılıkta sözler eder. Çok eski bir uygarlıktan kalmış, çok eski bir kültürün insanıymış gibi konuşur; sanki 20. yüzyılda, ayağı postmodernizm tarafından kaydırılmış modernizmin sanatçılarından biridir. Üçlemeye baskın sistem de, sisteme karşı çıkan devrimci güçler de popüler sanatın, işlevsel olmaya en yakın sanat olduğunu savunurlar. Sanat dalları arasında hâlâ bir hiyerarşi vardır ama dallar popülerliklerine göre sıralanmıştır. Edebiyat üçüncü sıradadır. Sinema birinci sırada, müzikse ikinci sıradadır. Sıralamada şiirin adı geçmez. Adı geçmeyen şiirin şairi Utracek'i, neredeyse bir orta oyunu havasında yazılmış üçüncü kitapta kötü bir son bekler. Bugünün sanatsal hiyerarşisinde birinci sıraya oturmuş şiirin belki de son temsilcisi Utracek, ettiği anlaşılmasız sözlerinden dolayı değil, doğruyu söylediği için cezalandırılır.

FARUK ULAY

ANNE DE BARTILLAT
"Ya sen,
yalnız mı
yaşıyorsun?"

"Hayır iki kızım, bir köpeğim, iki de kedim var."
"Demek istediğim, bir erkek yok mu?"
"Hayır" diye yineliyorum.
Elmi elinin usuncu koyuyorum, dizi izamc yapıyorum.

Aile yaşamıyla iş, arkadaşlar, stres, hüznler ve küçük mutluluklar nasıl bağdaştırılır?

Hayal gücü iyi çalışan iki kız, her şeyi silip süpüren bir köpek, akıllı bir karış havada bir çocuk bakıcısı ve acımasız bir patronla nasıl yaşanır? Kaçıp giden kocasının üzüntüsünü unutturacak bir yedek erkek istemeyen, ama büyük aşkı düşlemeye devam eden, mükemmel olmasa da sevgi dolu ve cesur bir "yalnız anne"nin dünyasını gözler önüne seren bu romanı yer yer gülerek ve baştan sona duygulanarak okuyacaksınız.

VARLIK YAYINLARI